

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

POPÜLİZM SİYASETÇİLER, SİYASİ PARTİLER,
KURUMLAR VE SEÇMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

HAZIRLAYAN

Murat BARIŞ

2507220208

PROJE DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağatay ASLAN

İSTANBUL – 2024

ÖZ

POPÜLİZM SİYASETÇİLER, SİYASİ PARTİLER, KURUMLAR VE SEÇMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

MURAT BARIŞ

Popülizm, siyasetçiler, siyasi partiler, kurumlar ve seçmenler üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Ancak bu etkiler farklı ülkelerde ve siyasi bağlamlarda değişiklikler gösterebilir. Bu çalışmada popülizmin bu aktörler ve kesimler üzerindeki etkilerine dair genel bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır.

Söylemleri ve performanslarıyla, liderlerin seçmenlerle arasında bir bağ oluşturan popülizm, son zamanlarda yükselişe geçmiş bir ideolojidir. Popülizm, siyasetçilere kısa vadeli siyasi kazançlar sağladığı gibi, uzun vadeli politika sorunlarına da yol açmaktadır. Popülist partiler, geleneksel siyasi partilerin seçim sonuçlarından etkilenmesine neden olmaktadır. Popülizm yükselirse, geleneksel partiler bazen seçmen desteği kaybedebilir. Bazı geleneksel partiler, popülist temaları benimseyebilir veya popülizme yanıt olarak daha sert politikalara yönelebilirler.

Popülizm, demokratik kurumlar ve siyasi denge üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Popülist liderler sık sık kurumları zayıflatma eğilimindedir ve kendi otoritelerini artırma çabasındadırlar. Yargı bağımsızlığı, medya özgürlüğü ve diğer demokratik kurumlar popülizmin etkilerine karşı savunmasız olabilmektedir. Popülizmin seçmenler üzerindeki etkileri de karmaşıktır. Popülist söylemler, bazı seçmenler arasında duygusal bir çekicilik yarattığı gibi, toplumsal sorunları dile getirdiği için destek de bulabilmektedir. Bazıları popülizmi desteklerken, diğerleri bu tür politikalara karşı çıkar.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Popülist Siyasetçi, Siyasi Parti, Karizmatik Lider, Seçmen

ABSTRACT

EFFECTS OF POPULISM ON POLITICIANS, POLITICAL PARTIES, INSTITUTIONS AND VOTERS

MURAT BARIS

Populism has a variety of effects on politicians, political parties, institutions, and voters. However, these effects may vary in different countries and political contexts. In this study, it is aimed to make a general assessment of the effects of populism on these actors and segments.

Populism, which creates a bond between leaders and voters with their rhetoric and performance, is an ideology that has been on the rise recently. Populism provides short-term political gains to politicians, but also leads to long-term policy problems. Populist parties cause traditional political parties to be influenced by election results. If populism rises, traditional parties can sometimes lose voter support. Some traditional parties may adopt populist themes or adopt tougher policies in response to populism.

Populism has negative effects on democratic institutions and political balance. Populist leaders often tend to undermine institutions and seek to increase their own authority. The independence of the judiciary, media freedom and other democratic institutions can be vulnerable to the effects of populism. The effects of populism on voters are also complex. Populist rhetoric creates an emotional appeal among some voters, as well as finding support because it expresses social problems. Some support populism, while others oppose such policies.

Keywords: Populism, Populist Politician, Political Party, Charismatic Leader, Voter

ÖNSÖZ

Proje Konumun planlanmasına ve gerçekleştirilmesinde çok değerli vakitlerini bizlere ayırarak, bana ve sınıf arkadaşlarımıza dönemler boyunca destek olan, bizlere her zaman yardımcı olmayı esirgemeyen, okul dönemi boyunca her türlü soru ve düşüncelerimize katkı yapan, sevgili proje danışmanımız Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağatay ASLAN'a en güzel duygularıyla teşekkür ederim.

MURAT BARIŞ
İSTANBUL, 2024

ETİK BEYANNAMESİ

Bu dönem proje ödevimin kendi çalışmam olduğunu, proje planlamasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu projedeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu proje çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu proje çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

MURAT BARIŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK BEYANNAMESİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZM TANIMI VE TARİHİ

1.1.Popülizm Tanımı.....	4
1.2.Popülizmin Tarihsel Gelişimi.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SİYASETÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1. Popülizmin Siyasetçiler Üzerindeki Etkileri.....	9
2.2.Popülist Siyasetçi Karizmatik Lider.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SİYASİ PARTİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Avrupa ve Dünya Üzerindeki Popülist Siyasi Partileri Değerlendirmek.....	16
3.2. Türkiye Özelinde Popülist Siyasi Partileri Değerlendirmek.....	20

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

POPÜLİZMİN KURUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

4.1.Popülizmin Kurumlar Üzerindeki Etkileri	22
4.2.Popülizmin Sivil Toplum Kuruluşları ve Mesleki Örgütler Üzerindeki Etkileri	24
4.3.Popülizmin Basılı, Görsel ve Sosyal Medya Üzerindeki Etkileri.....	26

BEŞİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SEÇMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

5.1.Popülizmin Seçmenler Üzerindeki Etkileri	29
5.2.Popülizmin Toplum Kesimleri Üzerindeki Etkileri	32
SONUÇ.....	36
KAYNAKÇA.....	38

GİRİŞ

Günümüz siyasi sahnesinde, popülizm terimi sıkça duyulan ve çeşitli toplumlarda farklı biçimlerde kendini gösteren bir olgu haline gelmiştir. Popülizmin arkasındaki temel argüman, elitlere ve mevcut politik düzene karşı bir tepkiyi ifade etmektir. Bu durum, popülizmin demokratik bir tepki olarak ortaya çıkabileceği gibi, aynı zamanda otoriter eğilimlerle de ilişkilendirilebilir. Popülizm, günümüz siyasi peyzajında önemli bir rol oynayan, farklı toplumsal, kültürel ve politik bağlamlarda farklı şekillerde ortaya çıkan bir olgudur. Ancak, popülizmin doğası ve etkileri konusundaki tartışmalar devam etmektedir.

Popülizm, genellikle politik liderlerin halkın duygusal ve basit mesajlarına dayalı bir politika tarzını benimsemesi olarak tanımlanır. Ancak, bu kavramın içeriği karmaşık ve çeşitlilik gösteren bir konsepttir. Popülizmin temel özelliklerinden biri, liderlerin geniş halk kitleleri üzerinde etkileşim yaratmak adına karmaşık konuları basitleştirmeleridir. Bu genellikle duygusal çağrılar, karizmatik liderlik ve halkın günlük sorunlarına odaklanarak gerçekleştirilir. Popülist liderler, genellikle "sisteme karşı" bir duruş sergiler ve kendilerini halkın gerçek temsilcisi olarak tanımlarlar. Popülist liderler, genellikle halkın taleplerine kulak veriyor gibi görünerek, politik veya ekonomik değişim vaat ederler. Popülist liderler genellikle hızlı karar alma ve eyleme geçme eğilimindedir. Bu, siyasetçilerin politika değişiklikleri konusunda daha radikal ve hızlı bir yaklaşım benimsemelerine neden olur. Ancak, bu hızlı eylem biçimi, uzun vadeli planlama ve sürdürülebilirlik konularında soru işaretlerine yol açar.

Popülizmin siyasetçiler üzerinde de çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler, popülist liderlerin ve politikaların özelliklerine, toplumun yapısına ve politik sistemlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Popülist liderler genellikle karizmatik bir figür olarak ortaya çıkarlar. Halkta duygusal bir çekicilikleri vardır ve genellikle güçlü liderlik özellikleri sergilerler. Bu, siyasetçilerin bireysel güçlerini artırabilir ve onları seçmenlerinin gözünde çekici kılar. Popülizm, genellikle mevcut

politik, ekonomik ve toplumsal sistemlere karşı bir duruş sergiler. Bu, popülist siyasetçilerin kurumsal değişim vaat etmelerine ve mevcut düzeni eleştirmelerine yol açmaktadır. Ancak, bu eleştirilerin yapısal ve sürdürülebilir çözümler içerip içermediği konusunda belirsizliklerin ortaya çıkmasına neden olur.

Popülizmin siyasi partiler üzerindeki etkileri de çeşitli faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu etkiler, popülist siyasetin benimsenme şekli, parti liderlerinin tutumu ve toplumun politik eğilimleri gibi faktörlerden etkilenmektedir. Popülist bir retorik benimseyen siyasi partilerin seçmenler arasında çekici hale gelmesi kaçınılmazdır. Basitleştirilmiş mesajlar, karizmatik liderlik ve "sistem karşıtlığı" gibi öğeler, partinin popülerliğini artırmak suretiyle ve geniş bir destek tabanına ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Popülist siyaset, genellikle siyasi atmosferde kutuplaşmayı artırmasına neden olur. Partiler arasındaki rekabet daha keskin bir hal alır ve toplum siyasi konularda daha fazla bölünme eğilimindedir. Bu durum, uzlaşma ve iş birliği kültürünü zorlaştırır. Popülizm, geleneksel siyasi partilerin iç dinamiklerini etkiler. Parti içindeki liderlik yapıları değişir ve popülist liderler, parti içinde daha etkin bir rol oynarlar. Aynı zamanda, popülistlerin parti içindeki etkisi, diğer fraksiyonlar arasında gerginliklere neden olur. Popülist partiler, genellikle belirgin bir politika odaklanmasından ziyade genel olarak sistemi eleştirme eğilimindedir. Bu durum, partilerin politika konularında derinlikten yoksun olmalarına ve somut çözümler sunmada zorlanmalarına neden olur. Popülist partiler, sıklıkla hızlı karar alma ve etkili eylem vurgusu yaparlar. Bu, parti liderlerinin daha radikal politika değişiklikleri konusunda daha hızlı bir yaklaşım benimsemelerine yol açar. Ancak, bu durumun uzun vadeli etkileri ve sürdürülebilirlik konuları tartışmalı hale gelir. Popülist partilerin yükselmesi, ulusal ve uluslararası ilişkilerde de etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Bu partiler, dış politikada daha bağımsız bir duruş benimsemek suretiyle ve uluslararası iş birliklerine daha eleştirel bir bakış açısı getirirler. Her durum, popülist siyasetin benimsenme biçimi, parti liderlerinin tutumu ve toplumun siyasi kültürü gibi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Popülizmin kurumlar üzerindeki etkileri genellikle karmaşık ve çeşitlidir. Popülizm, genellikle mevcut kurumsal yapıları sorgular ve eleştirir; bu nedenle, popülist siyasetin yükselmesi, bir dizi etkileyici sonuçlar doğmasına neden olur. Popülizm genellikle mevcut kurumları ve siyasi elitleri eleştirir. Bu eleştiriler, halkın mevcut kurumları daha az güvenilir görmesine neden olur. Popülist liderler, genellikle "sistem dışı" olduklarını iddia ederek, kurumları sarsma ve mevcut düzenin güvenilirliğine karşı kuşkular yaratma potansiyeline sahiptirler. Popülist siyaset, farklı kurumlar arasında gerginliklere neden olur. Özellikle popülist liderler, yürütme organları, yargı ve medya gibi kurumları sık sık eleştirir ve bu kurumlarla çatışmaya girerler. Bu durum, güçler ayrılığı ilkesine zarar verir. Popülizm, yargı bağımsızlığını tehdit eder. Popülist liderler, hukuki süreçlere müdahale etme eğilimindedirler ve yargı organlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktan kaçınmazlar. Bu durum, hukukun üstünlüğü ilkesinin zarar görmesine neden olur.

Popülist liderler genellikle medyayı etkilemeye çalışırlar. Eleştirel bir medya, popülistlerin gücünü sınırlayabilir, bu nedenle popülist liderler sıklıkla medya üzerinde baskı kurarak kontrol etmeye çalışırlar. Bu durum, özgür ve çeşitli bilgi akışına zarar verir. Sosyal medyanın güçlenmesi, popülist siyasetçilere halkla doğrudan etkileşim fırsatları sunarak bu etkiyi artmasına neden olur.

Popülizmin seçmenler üzerinde kültürel bağlam, ekonomik koşullar, liderin kişiliği ve siyasi sistemin yapısı gibi etkileri görülmektedir. Bu etkiler, popülist liderlerin mesajları, vaat ettikleri değişimler ve seçmenlerle kurdukları bağlantılar üzerinden şekillenir. Popülist liderler, genellikle seçmenlerle güçlü bir duygusal bağ kurma eğiliminde oldukları için, seçmenlerin popülist liderleri sadece politikacılar değil, aynı zamanda "halkın bir parçası" olarak görmelerine yol açar. Popülist liderler genellikle elitlere karşı bir duruş sergilerler. Bu durum seçmenler arasında mevcut politik ve ekonomik elitlere yönelik duygusal bir tepki yaratır. Seçmenler, popülist liderlerin "sistem dışı" duruşunu benimseyerek, mevcut düzene karşı bir kararlılık hissi geliştirirler. Popülist liderler, sıkça "sistem karşıtı" bir retorik kullanarak, seçmenlerde mevcut siyasi ve ekonomik sistemlere güvensizlik yaratma eğilimindedir. Bu, seçmenlerin mevcut politik kurumları sorgulamalarına ve daha radikal değişikliklere

duydıkları ihtiyacı artırmalarına neden olur. Popülist liderler çoğunlukla güçlü bir destek tabanı oluştururlar. Seçmenler, popülist liderlere olan bağlılıklarını artırarak ve daha aktif bir şekilde siyasi süreçlere katılım gösterirler.

BİRİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZM TANIMI VE TARİHİ

1.1. Popülizm Tanımı

Popülizm, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre; “*Politik durumu dramatize ederek halkın ilgisini uyandırmak amacıyla yapılan politika; halkçılık*”¹, diğer bir anlama göre, “*Halkın duygu ve düşüncelerini okşayan davranış ve tutum*” anlamlarına gelir. Popülizm terimi, içeriğe önem verilmeksizin ‘düzen karşıtlığı’ ile benzer anlamda kullanılmıştır. Bu yüzden popülizm kelimesi ilk önce duygular ile bağlantısı olduğu düşünülür.²

Popülizm, genellikle halkın duygularına ve taleplerine odaklanan, geniş kitleleri etkilemeyi amaçlayan bir siyasi tarz veya politika anlayışını ifade eder. Popülizm, liderin veya bir siyasi hareketin, geniş halk kitleleri arasında popülerliği artırmak veya destek toplamak amacıyla basitleştirilmiş mesajlar kullanması, karizmatik liderlik özellikleri sergilemesi ve sıkça halka doğrudan hitap etmesi ile ilişkilidir. Popülistler, genellikle "sistem karşıtı" bir tavır sergileyerek, politik, ekonomik veya sosyal sorunları çözmek için basit çözümler sunarlar. Popülist lider genellikle karmaşık veya çeşitli sorunlara karşı basit çözümler sunma eğilimindedir ve sıklıkla "biz" ve "onlar" ayrımı yaparak toplumu belli bir düşman veya hedefe karşı birleştirmeye çalışır.

Popülizmin genel kabul gören özellikleri arasında sınıf vurgularının ya hiç bulunmadığını ya da nadiren mevcut olduğunu da belirtmek gerekir. Popülizm ne sağ

¹ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 31.12.2023

² Jan-Werner Müller, **Popülizm Nedir?** Çev. Onur Yıldız, İletişim Yayınları, 2017, s.13

ne de sol ideolojidir ancak kendisini liberal ya da sosyalist bir hareket olarak ifade edebilir. Popülizm bir ideoloji değil, bir "siyaset tarzı"dır. Toplumlardaki örgütsüz yığınlar ve sınıfsal yapılardaki zayıflık, popülizme bu -sağ ve sol- ideolojiler üstü duruşunu sağlayan popülizmin ortaya çıktığı yerdir. Güç peşinde koşan popülist elitler, bu dağınık kitleleri -halkı- ve onların muhaliflerini sömürerek ortak kültürel, dini ve ulusal sembolleri kullanarak, onları popülizm şemsiyesi altında toplayıp, siyasi ve ekonomik çıkarlarına çare vaat eden hükümet karşıtı gruplara dönüştürmek, popülizmin en basit ifadesi gibi görünmektedir.³

Popülizm, farklı ideolojilere sahip liderler veya hareketler arasında farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Örneğin, sağ popülizm ve sol popülizm gibi alt türleri vardır. Sağ popülizm genellikle göç, milliyetçilik ve güçlü lider figürleri üzerine odaklanabilirken, sol popülizm genellikle ekonomik eşitsizlik, sosyal adalet ve halk katılımına vurgu yapar. Popülizm hem olumlu hem de olumsuz anlamlarda kullanılabilir. Bazıları popülist liderleri demokratik bir tepki olarak görürken, diğerleri popülizmi siyasi istikrarsızlık, ayrışma ve demokratik kurumların zayıflamasıyla ilişkilendirir.

Chantal Mouffe'a göre popülizm, sağ-sol ayrımının dışında kalan, sağ siyasete özgü olabilen veya sol siyasetle bir arada var olabilen siyasi bir olguyu ifade eder. Pierre Ostiguy'a göre sağ ve sol siyaseti ayıran iki boyut vardır. Birinci boyuta göre sağ siyaset kurumsallaşmış özel hakları desteklerken, sol siyaset ekonomik kaynakların eşit dağılımını desteklemektedir. İkinci boyuta göre sağ siyaset, geleneksel değerlere dayalı toplumsal ilişkileri korumayı ve kamu düzenini de korumak için daha fazla güce ihtiyaç duyarken; Sol siyaset, geleneksel değerlere eleştirel bir şekilde yaklaşır ve hiyerarşik güç ilişkilerine ve otoriteye karşı çıkar. 1990'lı yıllardan bu yana ortaya çıkan popülist partilerin de aşırı sağ özellikler

³ Aziz Göksal Yılmaz, "Tek Parti Dönemi Halkçılığında Demokrat Parti Popülizmine Geçiş: Türkiye'de Merkez Sağın Oluşum Dinamikleri ve Popülizm", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, 2018, s.8

taşıması, popülizm ve aşırı sağ kavramlarının birbirinin yerine kullanılmasına ve popülizmin yalnızca sağ siyasetin bir özelliği olduğu algısına yol açmıştır.⁴

1990'lı yıllardan bu yana ortaya çıkan popülist partilerin de aşırı sağ özellikler taşıması, popülizm ve aşırı sağ kavramlarının birbirinin yerine kullanılmasına ve popülizmin yalnızca sağ siyasetin bir özelliği olduğu algısına yol açmıştır. Popülist ve aşırı sağ partilerin bazı özelliklerinin örtüşmesi, bu iki siyasi olgunun özdeşleştirilmesine yol açmıştır. Örneğin toplum, "halk" olarak kabul edilen kitle ile halkın dışladığı kitlenin (seçkinler, oligarşi, azınlıklar, yabancılar, eşcinseller vb.) karşıt olduğu iki karşıt kutba bölünmesi, popülizmde olduğu gibi aşırı sağda da rastlanabilmektedir.⁵

1960'larda popülizm, sömürgelerin bağımsızlığına ilişkin tartışmalarda ve "köylücülüğün" geleceğine dair düşüncelerde geçiyordu. Liberaller bir yandan anti-liberal kitlelerin, popülizme, milliyetçiliğe ve bazen yabancı düşmanlığına düşmesinden, demokratlar ise halka karşı sorumluluğu olmayan uzmanların sorumlu yönetiminden endişe duymaktadır. Hollandalı Sosyal Bilimci Cas Mudde'ye göre popülizm, "*demokratik olmayan liberalizme karşı liberal olmayan bir demokratik cevap olabilir*". Popülizm siyasete yönelik bir tehdit olarak görülse de halka yabancılaşan siyasete de olası bir çare olarak görülür.⁶

1.2.Popülizmin Tarihsel Gelişimi

Popülizmin tarihsel gelişimi karmaşık bir süreçtir ve farklı dönemlerde farklı bağlamlarda ortaya çıkmıştır. Popülizm, genellikle toplumsal, ekonomik ve siyasi değişimlerle yakından ilişkilidir.

⁴ Fatma Birsen Göksu Şahan, "Sağ ve Sol Popülizm: Fransa Örneği Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme", *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi*, 2020, s. 38-39

⁵ Şahan, a.e., s.39-40

⁶ Müller, a.g.e., s.21-22

1870-1890 yılları arasında "Greenbackers" ve "Grangers" olarak bilinen köylü hareketi, popülizmin ilk örneği olarak bilirse de Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Halk Partisi'nin Yerleşik düzene karşı mücadele etmek için popülizmi icat ettiği düşünülmektedir. 1890'ların sonlarında başlayan ekonomik kriz, çiftçilerin ve köylülerin siyasi elitlere karşı ortak taleplerini birleştiren itici güç haline gelmiştir. Bu ortak talepler arasında demiryollarının millileştirilmesi ve çiftçilerin ürünlerini doğu bölgelerine taşıyabilmeleri için ucuz kredi sağlanması yer almaktaydı. Kendilerine popülist diyen aktivistler artık tarımla uğraşmak yerine siyasi alanda söz sahibi olmak istiyordu. Köylü örgütü olarak başlayan hareket, yarattığı çatışma nedeniyle sistemdeki elitlerin varlığını tehdit eder hale gelmiştir. Kuzey Amerika popülizmini oluşturan tarımcılığın sunduğu kesim çalışkan ve temiz insanlar iken, elit kesim ise üretime katılmayan, yüksek faizli kredilerle çiftçilerin haklarını gasp eden bankacılar ve politikacılardan oluşuyordu. Gördüğümüz gibi sosyal alanda oluşan ayrışma dine değil ekonomiye dayanmaktadır.⁷

Popülizm terimi ilk kez 1891'de bir Amerikan gazetesinde yayınlanmış ve ilk olarak Halk Partisi'ni ve onun ABD'de kurulan üyelerini tanımlamak için kullanılmıştır. Halk Partisi, Washington politikacılarına, demiryollarına ve bankalara olan nefretlerini yansıtarak, popülizmin bazı özelliklerini gözler önüne sermiştir. Her ne kadar popülizm tarihinde pek konuşulmasa da bazı siyaset bilimciler temel popülizmin yükselişinin üçüncü örneği olarak Fransa'daki Boulangizm hareketine işaret etmektedir. General Georges Boulanger, 1896 ile 1898 yılları arasında Üçüncü Cumhuriyet'te mevcut parlamenter sisteme karşı isyancı bir kahraman olarak ortaya çıkan önemli bir figürdü. Komplo ve ihanetle suçlandı ve seçkinlerine yönelik saldırıları ve güçlü devlet, plebisiter ve bütünleştirici demokrasi olan "heteredoks demokratik projeyi" savunması nedeniyle, 1889 seçimlerinden önce ülkeden kaçarak intihar etmiştir. 1967'de London School of Economics'te "to Define Populism" başlıklı

⁷ Cemre Aslan, "Türkiye'de Siyasal Popülizm: Demokrat Parti ve Adalet Kalkınma Partisi", Yüksek Lisans Tezi, Kapadokya Üniversitesi, 2023, s.22

bir konferansta Peter Wells, popülizmi daha geniş anlamda "sıradan insanlara ve onların gruplarına veya uygulamalarına olan inanç" olarak tanımlamıştır.⁸

20. yüzyılın başlarında, Latin Amerika'da popülizm öne çıktı. Özellikle Arjantin ve Meksika gibi ülkelerde, popülist liderler, genellikle güçlü devlet müdahalesi, toprak reformları ve sosyal adalet talepleri gibi unsurları içeren politikaları benimsediler. Juan Perón (Arjantin) ve Lázaro Cárdenas (Meksika) gibi liderler popülizmin bu dönemine damgasını vurdular. 20. yüzyılın ortalarında, bazı Avrupa ülkelerinde de popülizm yükseldi. Bu dönemde, özellikle sağ popülist hareketler, göç, milliyetçilik ve müesses nizam karşıtı mesajlar üzerine odaklandı. Bu popülist hareketler, örneğin Fransız Ulusal Cephe lideri Jean-Marie Le Pen gibi figürler etrafında şekillendi. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra, birçok Doğu Avrupa ülkesinde de popülist hareketler ortaya çıktı. Bu ülkelerdeki popülist liderler, genellikle siyasi elitlere karşı çıkarak, ekonomik zorluklar ve toplumsal değişimle başa çıkmak için çözüm önerileri sundular. 2000'lerden itibaren, popülizm birçok ülkede yeniden yükseldi. Bu dönemde, sağ popülizm özellikle öne çıktı ve göç, küreselleşme ve ekonomik eşitsizlik gibi konular etrafında şekillendi. Popülist liderler, örneğin Amerika'da Donald Trump, Brezilya'da Jair Bolsonaro ve Türkiye'de Recep Tayyip Erdoğan gibi, bu dönemde önemli siyasi figürler haline geldiler.

Popülizmin ortaya çıktığı ilk ülke Çarlık Rusya'sıydı. Rus Narodnik hareketi köylülüğü merkeze alan romantik bir popülist harekettir. Popülizm akımı adını ilk olarak, Amerika'da çiftçi hareketinin ardından 1892'de Halk Partisi'ni kuran aktivistlerden almaktadır. Popülizm, geçmişten günümüze kadar dünyanın farklı yerlerinde ve farklı dönemlerinde ortaya çıkmış, benzer özelliklere sahip olsa da zaman ve koşullar itibarıyla farklı amaç ve unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle popülist hareketler ideolojik olarak Rus popülizmi, Amerikan popülizmi ve Latin Amerika popülizmi olarak bilinmektedir. Türkiye'deki ise ilk olarak halkçılık

⁸ Nazlıcan Dilan Tahincioğlu, "Avrupa'daki Sağ Popülist Partilerin Göçmen Karşıtı Söylemleri Üzerine Bir Değerlendirme", Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2020, s.283

ilkesi olarak ortaya çıkan Popülizmin varlığı meşrutiyet dönemine kadar uzanmaktadır.⁹

Popülizmin tarihsel gelişimi geniş bir konsepttir ve ülkeden ülkeye, dönemden döneme farklılık gösterebilir. Ancak genel olarak, popülizm, toplumsal değişimler, ekonomik zorluklar ve halkın duygusal talepleriyle bağlantılı olarak ortaya çıkmış ve evrimleşmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SİYASETÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1. Popülizmin Siyasetçiler Üzerindeki Etkileri

Popülizmin siyasetçiler üzerindeki etkileri, popülizmin nasıl tanımlandığına, hangi bağlamda ortaya çıktığına ve hangi lider veya siyasi hareketle ilişkilendirildiğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Popülist siyasetçiler genellikle karizmatik liderler olarak algılanır ve geniş bir halk tabanında popülerlik kazanırlar. Doğrudan halkla etkileşimde bulunma, basit ve etkileyici konuşma tarzları, liderlerin popülerlik kazanmasında etkilidir. Çoğunlukla mevcut siyasi kurumları ve kuruluşları eleştirirler. Bu durum halka, siyasi elitlere ve bürokrasiye karşı bir tepki olarak algılanabilir. Fakat bu eleştiriler, demokratik kurumlar üzerinde olumsuz etkiler bırakma olasılığı yüksektir.

Popülizm, insanın her açıdan kategorik üstünlüğüne odaklanır. Ancak burada izleyici tanımının ne olduğu belli değildir. Bir anlamda popülist siyasetçiler, düşman ve diğerleri kategorisine girenler dışında herkesin kendisini milletin bir parçası olarak görmesine olanak tanıyan bir dil kullanmaktadır. Bu yüzden popülizm, insanların duygularına hitap etmekte ve bunun anlamını onların belirlemesini istemektedir. Öte yandan toplumun elit kesiminin halktan kopuk ve yozlaşmış olduğu ileri sürmektedir.

⁹ Gülden Çamurcuoğlu, “Çoğunlukçu Demokrasiye Yöneliş Olarak Popülizm”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019, s. 278

Dolayısıyla popülizm elitlere ve onların kontrolü altındaki yerleşik düzene karşı muhalefete dayanmaktadır. Popülist söylem, elitlerin siyasetten medyaya kadar pek çok alanı ele geçirdiğini, ekonomik kaynakları kontrol ettiğini, politikaları yönlendirdiğini ve tüm bu süreçlerde halkın çıkarlarını düşünmeden kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini iddia etmektedir. Üstelik günümüzde özellikle Batılı ülkelerde etnik, dinsel, dilsel, kültürel vb. açıdan toplumun bazı kesimlerini hedef alan popülist hareketler de giderek artmaktadır.¹⁰

Popülizmin küçümseyici kullanımının arkasında “halkın taleplerinin doğrudan dinlenmesinin ve uygulamasının irrasyonel, anormal ve gereksiz olduğu” düşüncesi yatmaktadır. Popülistlerin bugün kendilerini popülist olarak tanımlamakta tereddüt etmelerinin nedeni budur.¹¹

Popülist siyaset, genellikle duygusal tepkilere hitap eder ve semboller kullanır. Liderler, halkın duygusal bağlarını kuvvetlendirmek için ulusal simgeleri, kültürel değerleri veya vatanseverlik gibi kavramları vurgularlar. Popülist politikalar, toplumda bölünmelere ve kutuplaşmaya neden olduğundan liderler, genellikle "biz" ve "onlar" ayrımı yaparak, farklı toplumsal grupları birbirine karşı kışkırtma yoluna gitmeyi seçerler. Popülizmin siyasetçiler üzerindeki etkileri kompleks bir konudur. Bu durum, popülizmin türüne, siyasi insicama ve liderin uyguladığı politikalara bağlı olarak değişiklik gösterir.

Popülist aktörlerin siyasette boy göstermesi verdikleri vaatlerle doğrudan ilişkilidir. Popülistlerin sistemin unsurlarını itibarsızlaştırmak, aşağılamak ve teşhir etmek için kullandıkları sert dil, etnik ve dinsel farklılıklardan yani özgürleşmiş halkın taleplerine doğrudan hitap etmesi beklenen bir siyasi program tarafından desteklenmektedir. Bu programın içeriği hakkında genelleme yapmak mümkün değildir; çünkü ulusal özellikler, parti ideolojisi ve ekonomik eğilimler söz konusu programın içeriğini değiştirebilmektedir. Ancak ideolojik açıdan bakıldığında sol

¹⁰ Hamit Emrah Beriş, “**Popülizm**”, Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları

¹¹ Şenol Arslantaş, Düzgün Arslantaş, “**Avrupa’da Krizler Kısacasında Popülizm Olgusu**”, Siyaset Teorisinde Güncel Tartışmalar, 2020, s.16

popülistler ekonomik ve sosyal eşitsizliği azaltmak için sosyoekonomik araçları kullanırken; sağcı popülistler kültürel homojenliği sağlamak için sosyo-kültürel konuları öne çıkaran bir programa sahip olmaları muhtemel görünmektedir.¹²

Özellikle seçim süreçlerinde seçmenlerle yüz yüze iletişim bağlamında siyasetçiler gittikleri şehrin takımının renklerinde şapka, atkı vb. taktıklarına ya da milli takımın maçlarını stadyumda izlediklerine sıkça rastlanabilmektedir. Dünya Kupası'ndaki maçlarda ve ulusal anma törenlerinde, tüm farklılıklarına rağmen birlik olan halk, bu sayede birçok popüler kültürel yapıyla insanlara hitap etmekte ve onları etkilemektedir. Bu tür ifadeler aracılığıyla siyasi lider kendisi ve halk arasındaki benzerlikleri ön plana çıkararak farklılığını inkâr etmeye ve gizlemeye çalışır. Böylece seçmenin dikkati, tüm popülist söylemlerin temeli olan halkın elit karşısı kimlik formülüne odaklanması gereken, liderin savaştığını iddia ettiği diğer elitlerin gücüne çevrilmektedir.¹³

2.2.Popülist Siyasetçi Karizmatik Lider

Popülist siyasetçiler, genellikle karizmatik liderlik özellikleri sergileyen figürlerdir. Doğrudan halka hitap etme becerisine sahiptirler. Kitlesel mitingler, televizyon konuşmaları, radyo programları veya sosyal medya gibi platformlarında bire bir iletişim kurarak halka ulaşma kabiliyeti, karizmatik liderliğin bir göstergesidir. Karizmatik liderler, etkileyici ve duygusal konuşma tarzlarıyla dikkat çekerler. Genellikle kitleleri etkileyebilen, motive eden ve duygusal bağlar kurabilen konuşmalar yaparlar. Popülist siyasetçiler, basit ve güçlü vurgularla, halkın kolayca anlayabileceği sloganlarla iletişim kurarlar. Bu, karizmatik liderliği pekiştiren bir faktördür çünkü, lider halkın taleplerine uygun ve anlaşılır bir dil kullanarak etki bırakır. Karizmatik liderler, halkın günlük yaşamındaki sorunları anlamış gibi davranır

¹² Şenol Arslantaş, “Vaatler ve Siyaset: Popülist Programın İmkân ve Sınırlılıkları”, Ed. Dr. Selçuk Kahraman, Siyaset Yazıları,2022, s.362-363

¹³ Barış Yetkin, “Popülizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal İletişimi Anlamak” Erciyes İletişim Dergisi, C: IV, No:3, 2016 s.74

ve bu sorunlara duyarlılık gösterirler. Bu, liderin halkın gerçek yaşam deneyimlerine odaklanarak empati kurma yeteneği olarak karizmatik liderliği destekler.

Popülist liderler, genellikle karmaşık konuları basitleştirilmiş mesajlar ve sloganlarla açıklarlar. Bu, halkın anlaması ve çabuk tepki vermesi açısından etkili olur, lakin bu durum aynı zamanda politika üzerinde yeterince derinlemesine düşünce ve çözüm önerilerinden yoksun kalma riskini taşır.

Popülist liderler, güç yoğunlaşmasına ve otoriter eğilimlere yönelme eğilimindedirler. Bu, siyasi sistemdeki dengeyi etkilemek suretiyle demokratik kurumları zayıflatır. Bu durum, halkın güvenini kazanma ve politikalarını daha etkili bir şekilde uygulama çabası olarak da değerlendirilebilir.

Popülist liderler genellikle belirgin simgesel davranışlara ve görüntülere önem verirler. Özgün giyim tarzları, tanınabilir jest ve mimikler veya belirli bir duruş, liderin kişisel markasını oluşturan ve karizmatik liderliği pekiştiren unsurlardır. Sıkça güçlü liderlik özelliklerini vurgularlar. Kararlılık, liderlikte güç ve kendine güven, liderin etrafındaki kişisel markasını inşa ederken halkın güvenini kazanmasını sağlar. Fakat, popülizm ve karizmatik liderlik kavramlarının kullanımı genellikle eleştiriye açıktır ve bu terimlerin tanımlanması kişisel yargılara göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, bir liderin popülist veya karizmatik olarak tanımlanması, genellikle kişisel değerlendirmelere dayanmaktadır.

Popülist liderlerin "halka" hitap etmeleri dışında "kaba tavırlar" olarak da benzerlikleri vardır. Moffitt (2016) kamusal alanda popülist politikacıların; sert, rasyonel, teknokratik, entelektüel ve politik olarak doğrunun aksine; argo, küfür, siyasi yanlışlık, gösterişli ve renkli olmayı sevdiklerini hatırlatır. Buradaki mantık basitçe kendinizi kamuoyuna onlardan biri olarak sunmak ve halkın değerlerine yakın olmaktır; Halkla diğer elitist politikacıların asla sahip olamayacağı bir ilişki yaratmaktadır. Popülist liderlerin çevrelerine uyum sağlamak için; doğru dili, lehçeyi, aksanı, yüz ifadelerini, beden dilini, jestleri ve kıyafetleri kullanma eğilimi vardır. Tüm bu seçimler genellikle kültürel olarak spesifik ve büyük siyasi ve kültürel sonuçlara

sahiptir. Örneğin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ünlü kareli "prestogala" elbisesi ile ülkenin tozlu sokaklarında ya da yoksul mahallelerinde kravatsız biçimde yaptığı yürüyüşler halka seslenmenin bir yoludur.¹⁴

Benjamin Moffitt'e göre günümüz medyasının artan hakimiyeti ve çeşitliliği çok kritiktir. Moffitt, medyanın artan önemini gördüğümüz günümüz dünyasında odak noktanın liderler olduğuna inanmaktadır. Liderlerin sıradan ve sıra dışı olmasının ustalık gerektiren bir şey olduğunu da söylemektedir. Hugo Chavez'in "aynı benim benim gibiyken" sözü kitapta görünüşü şaşırtıcı, sıra dışı görünen bir lidere örnek olarak verilmiştir. Her ne kadar popülist liderliğin konumuyla ilgili çok fazla tartışma olduğu yorumunu yapmış olsa da bunun ülkeden ülkeye değiştiğini düşünmektedir. Örneğin Latin Amerika'nın başkanlık sistemi liderlerin rolünü öne çıkarsa da Batı Avrupa'daki parlamenter demokrasilerinin liderleri aynı niteliklere sahip değildir. Ayrıca sadece Wilders ve Le Pen değil, onların partileri de öne çıkmıştır. Birleşik Devletler'de toprak reform çağrısı yapan Çay Partisi'nin o dönemde güçlü bir lideri veya Brezilya'da "Topraksızlar Hareketinin" bir lideri yoktur.¹⁵

Toplumda azınlığın veya azınlıkları temsil eden kesimlerin gerçekten popülist bir tutuma sahip olup olmadıklarını netleştirmek için doğrudan halka hitap etmek isteyip istemediklerini kontrol etmek gerekir ki bu onlar için hukuki bir tutumdur. Çünkü bu kesimler, halkın isteklerini öğrenmenin en doğru ve en kısa yolu olan referandum gibi doğrudan demokrasi yöntemlerini, hedeflerine ulaşmanın uygun yolu olarak görmektedirler. Bu nedenle günümüzde demokrasinin ayrılmaz bir parçası olan yasal partileri eleştirseler de doğrudan demokrasiyi savunarak siyasi partileri yasaklamak istemektedirler. Temsili demokratik sistemin ve temsilcilerin kaldırılması, yerine karizmatik liderin getirilmesiyle tamamlanır. Arjantin'deki Peron ve Brezilya'daki Vargas örneklerindeki gibi, doğrudan halktan geldiği iddia edilerek, halkın çıkarları için "uşaktan daha fazla hizmet etme" rolü işlenirken, karizmatik

¹⁴ Ayhan Kaya, "Avrupa'da Popülist Sağın Yükselişi: Karşılaştırmalı Analiz İçin Teorik Araçlar", Eleştirel Miras: Avrupa'da kimliklerin gerçekleştirilmesi ve temsil edilmesi (CoHERE). Çalışma Paketi 2. Kritik Analiz Aracı (Critical Analysis Tool, CAT) 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016, s.11

¹⁵ Furkan Yaman, "Benjamin Moffitt- Popülizmin Küresel Yükselişi", Kitap İncelemesi, Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, C: V, No:1, s. 157

liderlik de unutulmaz. Karizmatik liderliğin benimsenmesi, Batı Avrupa'da halen geçerli olan kitlelerin otoriter, ırkçı ve şovenist değerlerine dayanan "tepkisel-tutucu" popülist partilerin oldukça tipik bir örneğidir. Bu misalde olduğu gibi biz ve onları, günah keçisi durumuna düşürülen oradakilerin karşısına yerleştirilirken, özellikle siyasi partilerin karizmatik bir kişiliği benimsemesi ve güçlü ve klasik lider rollü bir yapılanmaya gitmeleri mümkündür.¹⁶

Popülist liderler, merkez partilerinin insanların sorunlarına çözüm getirme konusunda yetersiz olduklarını, kendi partilerinin gerçek seçenek olduğunu ve yerel halkın çıkarlarını en iyi şekilde savunabileceklerini iddia etmektedirler.¹⁷ Popülist liderler otoriter eğilimler gösterirler ve elit karşıtı ve çoğulculuk karşıtıdır. Popülist liderler ile otoriter liderler arasındaki fark, Popülistlerin eylemlerini halk adına meşrulaştırmasının kolay olmasıdır. Hedef kitlenin duygularına hitap etmek için kutuplaştırıcı bir dil kullanmak suretiyle halkı yalnızca kendilerinin temsil edebileceğini iddia etmektedirler. İktidara gelen popülist liderler kendilerini mağdur olarak tanıtarak, kendilerini iktidara getiren seçmenleri horlanmış azınlık olarak göstermektedirler. Popülist liderlerin söylemleri edimseldir ve yeni bir gerçeklik yaratmaktadır. 21. yüzyılın popülist liderleri postmodern çağda bilgiyi, hızlı ve çok kanallı paylaşım dönüştürebildiği için, popülizmi güçlendirmektedirler.¹⁸

İktidardaki popülistler kutuplaştırmaya ve insanları son büyük savaş olarak görülen bir yüzleşmeye hazırlamaya devam etmektedirler. Siyasi çatışmayı mümkün olduğu kadar ahlaki hale getirmeye çalışmaktadırlar. (Chavez'e göre George W. Bush, BM toplantısında dünyaya duyurduğu üzere, şeytanın kendisinden başka bir şey değildi.) Düşman sıkıntısı yok ve bu düşmanlar, tüm ulusun düşmanlarıdır. Chavez, muhalefetin 2002'de düzenlediği bir grev sırasında, "Bu, Chavez taraftarı ya da karşıtı olmakla alakalı değildir... fakat... yurt severler ile memleket düşmanları arasında bir

¹⁶ Yetkin, a.g.e., s.76

¹⁷ Selcen Öner, "Avrupa'da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri", Euro Politika, 2018, s. 41

¹⁸ Mine Gergün, Gülçin Arslan, "Post-Truth Çağda Popülist Liderler: ABD, Çekya, Macaristan ve Venezuela Liderleri Üzerinden Bir İnceleme", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C: XXV, No:3, 2023, s.1038

meseledir.” demişti. "Kriz" bir yorum meselesidir, olayların nesnel bir açıklaması değildir. Popülistler, iktidarlarını meşrulaştırdığı için durumu bir kriz olarak nitelendirmek ve varoluşsal bir tehdit olarak sunmak istemektedirler. Yani "kriz" bir sunum olabilir, siyaset sanki sürekli kuşatma altındaymış gibi sunulabilir. Chavez ve Ekvadorlu Rafael Correa gibi isimler liderliği sürekli seferberlik olarak görmekteydiler. Popülist olmayan politikacılar bile bu şekilde davranabilmektedir. Ancak Correa çok daha ileri giderek başkanlığını sonsuz bir "kamuya hitap" olarak adlandırabilmektedir.¹⁹

Başkanlığa aday olmadan önce emlak sektöründe çalışan Donald J. Trump'ın 2016 seçimleri sırasında Cumhuriyet Partisinden adaylığını koyarak seçim kampanyalarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin 45. Başkanı seçildi. Müslümanlara karşı ayrımcılık yapan popülist söylemlerini seçim kampanyalarında sıklıkla kullanmıştır. Trump, ABD başkanlık seçimleri ve görev süresi boyunca halkı etkilemek için, sosyal medyayı ve iletişim araçlarını kullanmaya devam etmiştir. Trump seçim politikasında Meksika'dan gelen göçmenleri engellemek, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yasadışı göçmenleri nasıl sınır dışı edeceğini ve ABD'deki Müslümanları kontrol altında tutmak gibi İslam karşıtı tavırlar sergilemiştir. Bu bağlamda Trump, post-truth sonrası dönemin önde gelen popülist figürünü temsil eden liderlerden biri olarak tanımlanıyor. Trump tüm Müslümanların terörist olduğuna inandığını gösteren söylemleri, ABD'nin liberal dokusuyla tutarsız olduğu gerekçesiyle eleştirilmiş ve bu durum dünyanın her yerinden tepkilere neden olmuştur.²⁰

Daha spesifik olarak, farklı unsurların tek bir kapta birleştirilmesiyle duygusal karışıklık yaratılır ve hesaplama yükü dinleyiciye bırakılır. Böylece söylem ve değerlendirme arasında kalan iyi ile kötü ayrımı düşüncüyü ve inançları etkilemektedir. Benzer bir strateji de tartışmalı yeni fikirlerin günlük olarak tekrarlanması ve ifade edilmesidir. Popülistler için bugün söylenenlerin yarın hiçbir

¹⁹ Müller, a.g.e., s.60-61

²⁰ Gergün, Arslan, a.g.e., S.1040

önemi yoktur. Politikacıların sıradan insanların kısa süreli hafızalarını inkâr ettiğini ve bir şeyden diğerine geçiş stratejisiyle yakından ilgili olduğunu gösteren unsur da budur. Bu tespit, Türk siyasetine ilk kez 1973 Cumhurbaşkanlığı seçimiyle damgasını vuran Demirel'in meşhur "dün dündür" sözünü akla getirmektedir. Demirel, siyasi hayatının ilerleyen dönemlerinde bu deyimini: "Dün dündür, bugün bugündür, yarın da yarındır." şeklinde yavaş yavaş geliştirmiştir.²¹

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SİYASİ PARTİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Avrupa ve Dünya Üzerindeki Popülist Siyasi Partileri Değerlendirmek

Popülizmin Avrupa ve dünya siyaseti üzerindeki etkileri karmaşık ve geniş bir konudur. Bu etkiler, ülkeden ülkeye, liderden lidere ve siyasi bağlamdan bağlama büyük ölçüde değişebilir.

Avrupa'nın bazı ülkelerinde yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler nedeniyle korku atmosferinin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu korku atmosferini sürdürebilmek için bir "sanal bir düşmana" ihtiyaç var. Bu noktada İslam ve göç konuları ön plana çıkmaktadır. Görünen o ki, İslam dini ve dolayısıyla Müslümanlar, Avrupa'daki popülist parti ve hareketler tarafından ötekileştirilmiş durumdadır. Avrupalı popülist liderlerin Avrupa toplumlarına hem Müslümanları hem de göçmenleri korku nesnesi olarak sundukları gözden kaçmamıştır.²²

Batı Avrupa'da popülizme yol açan temel nedenlere modernleşme ve küreselleşmeden mustarip olanların durumu örnek olarak gösterilebilir. 1980'li yıllardan sonra hızla büyüyen modernleşme ve küreselleşme hareketleri, Avrupa'nın bu bölgesinde yaşayan insanlarda göç nedeniyle kaygı yaratmaya ve küreselleşmenin

²¹ Yetkin, **a.g.e.**, s. 75

²² Mert Gevrek, "Avrupa'da Artan Popülizm: Macaristan ve Polonya Örnekleri", Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, 2020, s.15

onlara zarar verdiği algısını yaratmaya başladı. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra faşist iktidarların güçlendiği toplumlarda, o dönemde yaşadıkları toplumda sosyal bir değişim olduğunun anlaşılması ve toplumun eninde sonunda yozlaşacağı korkusunun bugün de aynı korkuyu tetiklediği ve küreselleşme ve göçmen karşıtlığı oluşturduğu söylenebilir.²³

Avrupalı popülist partilerin en belirgin ortak noktaları göçmen karşıtı politikalarıdır. Bu kapsamda Macaristan, göçmenlerin ülkeye girişini ve Macaristan'a girişini önlemek amacıyla sınırlara dikenli tel çitler yerleştirdi. Göçmen karşıtlığının Macaristan'dan daha çarpıcı bir örneği varsa o da İngiltere'dir. Öyle ki İngiltere, sınırlarının kontrolünü elinde tutması temelinde Brexit'i organize etti ve Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı aldı.²⁴

Avrupa siyasetinin önde gelen isimlerinden Van Rompuy, 2010 yılında popülizmi Avrupa'ya yönelik en büyük tehdit olarak tanımladığında, popülizmin oluşturduğu veya oluşturması muhtemel tehlikelerin farkında olduğunu göstermiştir.²⁵ Yunanistan'da Ocak 2015'te sol koalisyon olarak iktidara gelen SYRIZA ve Angela Merkel'in Avrupa'daki ekonomik krize çözüm olarak önerdiği kemer sıkma politikalarına karşı çıkmak için SYRIZA ile ortaklık kuran PODEMOS, sol görüşlü popülist liderlerdir. Başta PODEMOS olmak üzere her iki parti de Latin Amerika'daki sol siyasi hareketlerden ve Rafeal Corraera, Eva Morales ve hepsinden önemlisi Hugo Chavez gibi başarılı popülist liderlerden ilham aldıklarını vurgulamaktadırlar.²⁶

Macaristan'da Victor Orban ve Fransa'da Marine Le Pen sağ popülist çizgide hareket eden liderlere örnektir. Bu liderlerin ortak özellikleri, neoliberal ekonomi politikalarının yoksullaştırıcı sonuçlarını göstermeleri ve bu durumu elitlere, mültecilere ve halk düşmanlarına atfetmeleridir. Öte yandan sosyal ve ekonomik krizlerin suçu yaratılan düşmanlara yüklenmiştir. Ekonomik ve toplumsal krizlerin

²³ Sefa Kalkan, “Dünya’da Yükselen Sağ Popülizm: Macaristan’daki Popülizmin Dinamikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2020, s.54

²⁴ Gevrek, a.g.e., s.18

²⁵ Gevrek a.e., s.16

²⁶ Müller, a.g.e., s.13-14

neoliberal ekonomi politikalarının doğal bir sonucu olmasıyla birlikte, bu politikaların neden olduğu işsizlik, yoksullaşma ve gelir adaletsizliği Avrupa’da sağ popülizmin yükselişini hızlandırmıştır. Böylece halkın gerçek temsilcileri olduklarını iddia eden sağcı popülist liderler, iktidarlarında önemli ilerlemeler kaydettiler. Macaristan’da Victor Orban, seçim sürecinde neoliberal ekonomi politikalarının etkisini azaltarak çok uluslu şirket ve bankaların ülke üzerindeki etkisini sınırlamaya çalışırken, iktidara geldiğinde neoliberalizmi uygulamaya devam eden bir hükümete liderlik etmiştir. Fransa’da Marine Le Pen, milliyetçi değerlere dayalı popülist siyasi tarzını 2017 Fransa başkanlık seçimlerinde Macron’a karşı etkili bir şekilde kullanmıştır. Macron’a karşı kazanılan oylar Le Pen’i iktidara getirmese de hem yoksul hem de milliyetçi değerlere sahip bir halk tabanını kontrol eden bir muhalefet lideri olarak ortaya çıkmıştır.²⁷

Günümüzde “toplumun ötekilerinin dışlanması” olarak tanımlayabileceğimiz “nativist” siyasetin kaynağı olan yeni sağ kültür politikası, dışlayıcı popülist bir söylemi benimseyen "radikal sağ" veya "popülist radikal sağ" terimleri ile tanımlanan siyasi partiler tarafından desteklenmektedir. Bu partilere örnek olarak Ulusal Cephe (Fransa), Alternatif Parti (Almanya) ve Özgürlük Partisi (Avusturya ve Hollanda) gösterilebilir. 2008-2009 yılındaki Avro krizi sonrasında, yeni sağ ekonomi politikaları sorgulansa da seçmenin kültür politikasına olan talebi hatırı sayılır düzeyde olmuştur.²⁸

Sol popülizm Latin Amerika’da Peru, Brezilya, Arjantin ve Ekvador gibi ülkelerde ekonomik ve sosyal memnuniyetsizlikten doğmuştur. Ayrıca Latin Amerika’daki sol popülist parti ve hareketler işçi sınıfına değil halka yönelmiş, ideolojik kanaatler geliştirmeden Marksist Sol’a karşı mücadele etmiştir.²⁹ ABD ‘de Donald Trump sağ popülist çizginin önemli temsilcilerinden olmuştur. O da Orban ve Le Pen gibi neoliberal ekonomi politikalarının yoksullaştırıcı sonuçlarına dikkat çekerek, bu durumu elitlere, mültecilere ve halk düşmanlarına mal etmiştir. Donald

²⁷ Ahmet Ziya Akın “Neoliberalizm Etkisinde Sağ Popülizmin Yükselişi: ABD, Macaristan ve Fransa Örnekleri”, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, C: V, No:1,2019. s.36-37

²⁸ Mustafa Çağatay Aslan, “Yeni Sağ”, Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları,

²⁹ Akın, a.g.e., s.29-30

Trump'ın seçim süreci boyunca söylemleri ve anti-elitizm, anti-neoliberalizm ve yabancı düşmanlığı üzerinden yarattığı imaj, göreve geldikten sonra da bir iş adamı gibi davranmasına engel olmamıştır. Seçim sürecindeki söylemi neoliberalizme karşı duruşuyla tutarlı olsa da iktidara geldiğinde neoliberal ekonomi politikalarına sıkı sıkıya bağlı bir lider olarak ortaya çıkmıştır.³⁰

Popülist liderlerin iktidara gelmeleri durumunda, siyasi sistemi değiştirmeye yönelik çabalar gözlemlenebilir ve ekonomik sorunlara basit çözümler sunarlar. Bu çözümler arasında korumacı ticaret politikaları, kamu harcamalarındaki artışlar, vergi indirimleri veya bazı sektörleri destekleyen politikalara önem verirler. Bu tür ekonomik politikalar, uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından soru işaretleri yaratma potansiyeline sahiptir. Popülist liderler genellikle ulusal çıkarları vurgular ve uluslararası ilişkilerde farklı bir tavır sergilerler. Bu, uluslararası iş birliği, ticaret anlaşmaları ve diğer diplomatik konularda belirsizliklere yol açar. Özellikle popülist liderlerin "biz önce" politikaları, uluslararası iş birliği ve çok taraflı kurumlarla olan ilişkileri etkiler.

Popülizmin siyasi partiler üzerinde birçok etkisi vardır ve bu etkiler, popülizmin çeşidine ve belirli bir ülkedeki siyasi sistemin yapısına göre değişiklik göstermektedir. Popülist siyasi partiler genellikle geniş bir halk kitlesi arasında destek bulmaktadır. Basit ve etkileyici mesajları, popüler liderleri ve sıkça halka doğrudan hitap etmeleri, partinin seçmen tabanını genişletme ve çeşitlendirme potansiyeli taşımaktadır. Mevcut siyasi kurumları ve kuruluşları eleştirirler. Bu durum, halk üzerinde güvensizlik yaratarak, popülist partilere yönelik destek artışına neden olur, fakat aynı zamanda siyasi istikrarsızlık ve kurumların zayıflamasına da yol açar. Popülist siyasi partiler, genellikle siyasi rekabeti kızıştırır ve toplumu kutuplaştırır. "Biz" ve "onlar" ayrımını kullanarak, belirli bir düşman veya iç tehdit karşısında birleşmeye çalışırlar. Bu durum, toplumsal bölünme ve çatışma potansiyelini artırır. Popülist partiler genellikle politika ve söylem değişiklikleri getirirler. Yapılan değişiklikler, belirli bir politika alanında daha sert bir tutumu, özgün çözümleri veya

³⁰ Akın, a.g.e., 36-37

çoğunlukçu bir anlayışı içermektedir. Halkın taleplerine uygun politikalarla öne çıkmaya çalışırlar. Bazı durumlarda popülist partiler, dış politikada daha milliyetçi veya popüler politikalara yönelmeyi tercih ederler. Neticede böyle bir yaklaşım, uluslararası ilişkilerde değişikliklere neden olduğundan ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerini etkileme risklerini barındırır. Popülist partiler, genellikle mevcut siyasi sistemi değiştirmek veya yeniden yapılandırmak istediklerini belirttiklerinden anayasa değişiklikleri, seçim sistemlerinde reformlar veya siyasi kurumların güç dinamiklerinde değişiklikler içeren çalışmalar yürütürler. Ekonomik politikalarda da belirgin değişikliklere yol açarlar. Özellikle ekonomik popülizmle ilişkilendirilen politikalar arasında gelir dağılımını düzeltme, sosyal harcamaları artırma ve özel sektörü daha sıkı düzenleme gibi adımlar atarlar.

3.2. Türkiye Özelinde Popülist Siyasi Partileri Değerlendirmek

Türkiye'deki popülizm olgusuna halkın, elitlerin ve milli iradenin bakış açısından bakabiliriz. 19. Yüzyıldan itibaren Osmanlı-Türk Türk siyasi düşüncesi iki farklı kültür arasında bir mücadele vermiştir. Biri saray, divan ve Osmanlı devlet kültürü, diğeri bu elit çevrenin dışında kalan halk kültürüdür. Türkiye'de merkez-sağ popülizmin gerçek yaratıcısı Adnan Menderes liderliğindeki DP olarak kabul edilmiştir. "Yeter Söz Milletindir!" sloganıyla DP genel seçimleri kazandıktan sonra Türkiye çok partili hayat geçmiş ve DP sağ popülizmin sözcüsü haline gelmiştir.³¹ Bu noktada popülizmin nerede, ne zaman ve nasıl kullanıldığına bakılmaksızın kitlelere yönelik olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Unutulmamalıdır ki, tarihte hiçbir güç, kendisini hukuki bir temele oturtmadan, yalnızca zor kullanarak varlığını sürdürmez. Türkiye özelinde tek parti döneminde Mustafa Kemal ATATÜRK'ün bile açıkça 'Köylü milletin efendisidir' dediğini unutmamalıyız.³²

³¹ Ali Çarkoğlu, 'v.d.', "Popülizm Teorileri Işığında Türkiye'de Popülizmin Tarihsel Gelişimi: Siyasi Partiler Üzerine Bir İnceleme", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C: XXII, No:1, 2022, s.330-333

³² Fulya Özkan, "1950'lerin Popülizm Açısından Bir İncelemesi", Journal of Historical Studies, 2004, s.36

Süleyman Demirel'in liderliğindeki AP, DP'nin siyasi popülizmini devralmıştır. Süleyman Demirel'e göre AP Türk milletinin yüreğinden doğan asil ve onurlu bir partidir. Bu nedenle Türk halkının kalbinden gelen her şey gibi güzel ve canlıdır.

1960-70'lerde AP'nin karşısında iki farklı popülist ideoloji bulunmaktaydı. Biri CHP içinde İsmet İnönü'nün kurucusu olduğu Ortanın Solu fikri ve bu fikrin yürütücüsü Bülent Ecevit'tir. Ecevit'e göre, CHP'nin halk tanımı köylüler, işçiler ve şehirde tutunmaya çalışan gece kondu sakinleridir. 1973 yılındaki milletvekili seçimleri öncesinde, Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde seçim gezisi sırasında, Ecevit'e seslenen yaşlı bir kadın sayesinde, kendi popülist lakabı "Karaoğlan" ı kazandıran ve CHP'yi "halkın içinden gelen bir parti" ye dönüştürmüştür.³³ DP'ye karşı çıkan diğer popülist ideoloji ise Necmettin Erbakan'ın önderlik ettiği Millî Görüş hareketidir. Erbakan'a göre halk değil millet kavramı vardır ve bu millet sadece Türkleri değil, aynı inancın etrafında bulunan bütün Müslümanları kapsar. Türkiye 1980'li ve 1990'lı yıllarda ANAP lideri Turgut Özal'ın faydacı siyasal popülizmiyle karşılaşmıştır. Özal'ın halk kavramı da Müslüman-Türk milleti idi fakat Özal otoriter, milliyetçi ve muhafazakardı. Yine 1999 yılında okuduğu bir şiir nedeniyle 10 ay hapis cezasına çarptırılan İstanbul Belediye Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan eski partisi RP'den de ihraç edilmiş bir siyasi isimdi. Çağdaş siyasetin önemli isimleri arasında yer alan Erdoğan, 21. Yüzyıl popülizmine yön vermiştir.³⁴

Popülizm, Türkiye'de siyasi ve toplumsal dinamiklerle birlikte çeşitli dönemlerde önemli bir rol oynamıştır. 2000'lerin başından itibaren Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AKP, Türkiye'de popülist bir siyasi akımın öncüsü olmuştur. Erdoğan liderliğindeki AKP'nin popülist eğilimleri hem ekonomik başarıları hem de demokratik kurumlara yönelik eleştirileri içermektedir. Erdoğan, halka doğrudan hitap eden karizmatik bir lider olarak öne çıkmış, ekonomik büyüme, sosyal hizmetler ve altyapı projeleri gibi somut başarıları vurgulayarak geniş bir destek tabanı

³³ Çarkoğlu, 'v.d.', a.g.e., s.333

³⁴ Çarkoğlu, 'v.d.', a.e., 333-335

oluşturmuştur. Erdoğan'ın liderliğindeki AKP, Türkiye'de siyasi İslam'ı ve milliyetçiliği içeren bir popülizm biçimini benimsemiştir. Bu durum, dini sembollerin ve milli gururun vurgulanmasıyla birlikte, hükümetin politikalarını "millete hizmet" olarak sunma çabalarını içermektedir. AKP dönemlerinde ekonomik büyüme, özellikle 2000'lerin ortalarından itibaren dikkat çekici hale gelmiştir. Ancak bu dönemdeki ekonomik büyüme, bazı eleştirilenlere göre sürdürülebilirlik sorunlarına ve gelir adaletsizliğine yol açmıştır. Erdoğan'ın ekonomik popülizmi, sosyal yardım programları, kredi kolaylıkları ve altyapı projelerini içermektedir. Erdoğan'ın liderliğindeki AKP'nin zaman içinde otoriter eğilimler sergilediği ve demokratik kurumların zayıfladığı eleştirileri yapılmaktadır. Basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı ve siyasi muhalefetin durumu gibi konularda endişeler ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki popülizm, toplumsal bölünmelere de sebep olmuştur. Özellikle son dönemlerde, siyasi kutuplaşma ve toplumsal gerilimler artmış, farklı gruplar arasında derin ayrılıklar görülmüştür. Türkiye'nin dış politikasında izlenen bazı stratejiler, milliyetçilik ve popülizmin etkisi altında şekillenmiştir. Özellikle bölgesel konularda sert bir dış politika izlenmiş ve milliyetçi söylemler öne çıkmıştır. Ülkemizde popülizm, geniş destek bulan ve eleştiri alan bir fenomen haline gelmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

POPÜLİZMİN KURUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

4.1. Popülizmin Kurumlar Üzerindeki Etkileri

Popülizm kurumlar üzerinde kaçınılmaz etkilere sahiptir. Popülist liderler ve partiler, sıkça demokratik kurumları eleştirir ve mevcut sistemde değişiklikler yapma vaadiyle hareket ederler. Neticede, demokratik kurumların zayıflamasına ve güçler ayrılığı ilkesinin tehlikeye girmesine neden olurlar. Sıklıkla medyayı kontrol etme veya etkileme eğilimindedirler. Basın özgürlüğü konusunda baskılar ve sansür girişimleri, demokratik kurumların sağlıklı işleyişini tehlikeye atmasına sebep olur. Popülizm, yargı bağımsızlığına yönelik tehditler içerdiğinden, yargının bağımsız

kararlarının sorgulanmasına, yargıçları etkilemeye veya yargı sistemini kendi politik ajandalarına göre şekillendirmesine yol açmaktadır.

Popülistler bir ülkeyi sömürgeleştirmeye veya "işgal" etmeye çalışırlar. Bunu yapmaya çalışanlara Macaristan ve Polonya güncel örnekler olarak kabul edilebilir. Viktor Orban ve Fidesz partisinin yapmaya çalıştığı temel değişikliklerden ilki, kendi partisinin destekçilerinin tarafsız olması gereken bürokratik pozisyonları doldurmasına izin verecek şekilde kamu hizmeti yasasını değiştirmektir. Hem Fidesz hem de Polonya Jaroslaw Kaczynski'nin Hukuk ve Adalet Partisi (PIS), yargının bağımsızlığına karşı derhal harekete geçti. Mevcut mahkemelerin çalışma düzeni değiştirilerek yeni hakimler atandı. Polonya'da bugüne kadar yapıldığı gibi sistemin tamamını değiştirmenin mümkün olmadığı durumlarda yargı sisteminin felce uğraması da iktidar açısından kabul edilebilir bir seçenek haline geldi. Medya yetkilileri ve gazetecilere Ulusal çıkarlara zarar veren haberler ve yayınların yapılmamasına dair net bir mesaj verildi. Partisini baltalamaya kararlı kötü niyetli bir "ağ"ın varlığına inanan Kaczynski için Gizli Servis'i kontrol altında tutmak da önemliydi. Bu girişimleri eleştirenler, eski seçkinlerin emriyle iftiraya uğradı ya da eleştirenler doğrudan hain olarak damgalandı; bu da partilerin kendilerine benzeyen ve istedikleri gibi görünen bir devlet yaratmalarına yol açtı.³⁵

Popülistlerin "kurumlara karşı" olma eğiliminde oldukları aşikardır. Güçlerinin tükenmeyeceği ve bitmeyeceği eğilimindedirler. Ahlaki açıdan doğru siyasi sonuçlar üretmediğine inandıkları kurumlara direnme yolunu tercih ederler. Ve bu sadece muhalefetteyseler geçerlidir. İktidardaki popülistlerin kurumlarla yani kendi kurumlarıyla hiçbir sorunu yoktur.³⁶

Popülist liderler, parlamenter sistemde değişiklikler yapma eğilimindedirler. Sonuçta bu davranış şekli yürütme organına geniş yetkiler verilmesi veya tek bir liderin daha fazla yetki kazanması anlamına gelmektedir. Bu durum, güç dengelerini

³⁵ Müller, a.g.e., s. 63

³⁶ Müller, a.e., s. 79-80

değiştirerek demokratik kurumları etkiler. Bazı popülist liderlerin, popülizmle birlikte otoriter eğilimlere yönelmeleri mümkündür. Alınan bu pozisyon demokratik kurumların sınırlarını aşarak daha otoriter bir yönetim biçimine doğru kayışını beraberinde getirir. Popülizm toplumsal kutuplaşmayı artırdığından, demokratik kurumların etkisinin zayıflamasına ve farklı gruplar arasındaki gerginlikler demokratik kurumların sorunları çözme yeteneklerini olumsuz etkilemesine neden olur. Popülizm, siyasi sistemin istikrarını etkilediğinden, sürekli politika değişiklikleri ile kurumların etkili bir şekilde çalışmasının zorlaştırmasına ve uzun vadeli planlamayı olumsuz etkilemesine sebep olur. Netice olarak, popülizmin kurumlar üzerindeki etkileri karmaşık ve çok yönlüdür. Popülist hareketler, demokratik kurumları güçlendirebilirken aynı zamanda onları zayıflatma risklerini barındırmaktadır.

4.2. Popülizmin Sivil Toplum Kuruluşları ve Mesleki Örgütler Üzerindeki Etkileri

Popülizmin, sivil toplum kuruluşları ve mesleki örgütler üzerindeki etkilerini görmek mümkündür. Bu etkiler genellikle popülist liderlerin ve hükümetlerin bu kuruluşlarla olan ilişkileri ve bu kuruluşların işlevselliğini içermektedir. Sivil toplum kuruluşları ve mesleki örgütlere eleştirel bir yaklaşım benimserler. Bu kuruluşlar, hükümet politikalarına ve popülist liderlere karşı çıkabilecekleri için popülistler tarafından bu kuruluşların bir parçası olarak görülmektedirler. Popülist liderler, sivil toplum kuruluşlarını kendi politikalarını desteklemek veya eleştiriye karşı koymak için kullanırlar. Bu tutum, sivil toplumun bağımsızlığına ve etkinliğine yönelik bir tehdit oluşturduğu gibi, sivil toplum kuruluşlarının finansmanının kısıtlanmasına veya kuruluşların kaynaklarına erişimi konusunda kısıtlamalara gidilmesine sebep olur. Bu nedenle, bağımsız çalışma yetenek ve etkileri azalır. Popülist yönetimler, sivil toplumun ifade ve toplantı özgürlüğüne kısıtlamalar getirmek suretiyle, eleştirel seslerin bastırılması ve hükümetin politikalarına karşı çıkan grupların susturulması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım tarzı, toplumsal bölünmeyi artırmak ve sivil toplum kuruluşlarının toplumdaki etkilerini zayıflatmak olarak hedeflenmektedir. Farklı gruplar arasındaki kutuplaşma, sivil toplumun geniş bir kesime etki etme yeteneğini olumsuz etkiler. Popülist liderler, politika belirleme süreçlerine doğrudan müdahalede

bulunurlar. Sivil toplum kuruluşlarının politika yapma süreçlerinde etkin olma yeteneklerini zorlaştırırlar.

Popülist hükümetin anlaşılması gereken bir yönü daha vardır. İktidardaki popülistler, kendilerini eleştiren sivil toplum kuruluşlarına karşı sert davranırlar. Sivil toplumu bozmak ya da bastırmak sadece popülistlerin davranışı değildir. Ancak onlar için sivil toplumun muhalefetinin özel bir ahlaki ve etik anlamı vardır. Bu sembolik bir sorun yaratmaktadır. Bu itiraz, insanların kendi ahlaki temsillerine ilişkin münhasır hak iddialarını baltalar. Bu nedenle sivil toplumun aslında sivil toplum olmadığını ve halk muhalefeti gibi görünen şeyin aslında gerçek halkla ilgili olmadığını göstermek önemlidir. Rusya'da Vladimir Putin'in, Macaristan'daki Viktor Orban ve Polonya'da PİS'in neden sivil toplum kuruluşlarını yabancı güçler tarafından kullanıldığını göstererek itibarsızlaştırdığını açıklayabilir. Bir anlamda popülistler, liderlerinin yorumladığı şekliyle halk fikrine karşı çıkanları susturarak veya itibarsızlaştırarak, konuştukları insanları entegre etmeye çalışırlar. Yani ne PİS hükümeti ne de Fidesz hükümeti yalnızca bir hükümet kurmak değil aynı zamanda bir halk da yaratmak isterler. Bunu genellikle vekaleten hareket eden hükümet yanlısı bir sivil toplum yaratarak yaparlar. Popülistler her zaman adına konuştukları homojen bir ulus yaratmayla ilgilenirler.³⁷

Popülist yönetimler, insan hakları savunucuları ve hukukun üstünlüğüne bağlı kuruluşlara yönelik tehditler içerdiğinden, haliyle toplumdaki temel hak ve özgürlüklerin zayıflamasına neden olmaktadır. Popülist liderler, halkın doğrudan katılımını teşvik etme eğiliminde olduğundan, ancak bu durum, sivil toplumun rolünü sınırlayabilir ve halkın karar alma süreçlerine etkileşimini daha çok lider merkezli hale getirmesine sebep olmaktadır.

³⁷ Müller, a.g.e., s.66-67

4.4. Popülizmin Basılı, Görsel ve Sosyal Medya Üzerindeki Etkileri

Popülizmin basılı, görsel ve sosyal medya üzerinde etkileri birçok şekilde kendini gösterebilir. Bu etkiler, popülist liderlerin ve hareketlerin medya kullanım tarzına, iletişim stratejilerine ve genel politikalarına bağlı olarak değişiklik gösterdiğinden, popülist liderler daha çok basılı medyada manşet kontrolü ve haber yayını üzerinde etkili olurlar. Bu hava, popülist politikaların ve mesajların vurgulanmasını sağlamaya yarar. Sıklıkla basılı medyayı eleştirir ve "yandaş" veya "düşman" olarak tanımlanan medya kuruluşlarına karşı bir kampanya yürütme yolu seçilir. Bu durum, halkın güvenini sarsmasına neden olur. Basılı medyada iletişim doğruluğunu sık sık sorgularlar ve haliyle, kamuoyu önünde medyaya güvenin azalmasına neden olurlar.

Popülist liderler çoğunlukla televizyon konuşmaları ve kitlesel mitinglerle doğrudan halka hitap ederler. Bu atmosfer, popülizmin kişisel bir lider figürü etrafında şekillendiği ve bu figürün gücünü gösterdiği bir platform sağlar. Medya şovlarını etkili bir şekilde kullanırlar. Dikkat çekici olaylar, özel röportajlar ve medya aracılığıyla popülerleştirilen olaylar, popülist liderin mesajlarının güçlü bir şekilde ulaştırılmasını sağlar. Sosyal medyayı doğrudan halkla iletişim kurmak ve destek toplamak için kullanmaktan çekinmezler. Geleneksel medya kanallarını bypass ederek halka ulaşma fırsatı yaratırlar.

Popülizmin yükselişinin nedenlerinden biri de teknolojinin gelişmesi ve sosyal medyanın siyasi liderler için doğrudan bir iletişim mekanizması olmasıdır. Sosyal medya ve siyasal iletişim, popülist hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmakta ve politikacıların ve siyasi partilerin siyasi fikirlerini seçmenlerine aktarmalarına yardımcı olma konusunda oldukça etkilidir.³⁸

³⁸ Sinem Yaşa, "Bir Gündem Analizi Olarak Sosyal Ağ Popülizmi: Türkiye Ne Konuşuyor?", Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2021, s.113

Medya, popülizmin görünürlüğünü ve yükselişini teşvik eden etkili bir seferberlik aracıdır. Bu güçlü araç, "siyasi girişimciler" olarak adlandırılacak popülist aktörlerin argümanlarını ifade etmelerine veya aktarmalarına olanak tanımaktadır. İstedikleri mesajları doğrudan seçmene ulaştırabilmektedirler. Popülist liderler medyayı kullanmayı sever çünkü kendileri ile hedef kitleleri arasındaki engelleri aşabilirler ve medya aracılığıyla "halkla yakın ilişki" duygusu yaratarak, parti organizasyonlarına veya gösterilere olan ihtiyacı azaltabilirler. Liderler medya aracılığıyla, konu/problem bazlı bir gündem belirleyebilir ve seçmenle etkileşimi güçlendirilebilirler. Bu tür medyadaki tartışmaların yürütülmesinde sessizlerin sesi olmak yaygınlaşırsa daha olumlu bir imaj ortaya çıkacaktır.³⁹

Son yıllarda dünyada popülizmin yükselişiyile medya da bu alana odaklanmaya başlamıştır. Medya bağlantılı popülist liderler sıklıkla medya aracılığıyla meşruiyet kazanmış ve iletişim stratejilerini kullanmaktadır. Medya gerçekten de popülizmi yaymanın bilinçli araçlarından biri haline gelmiştir. Popülist olgu, medya aracılığıyla popülizmin yükselişini hızlandırmıştır. Medya, popülist söylemde seçkinler olarak adlandırılan yönetici sınıf tarafından yönetilmektedir. Dolayısıyla statükoya saldırıldığında medyayı kullanma eğiliminde olduklarından medyada popülist söylemler yaratabilmektedirler.⁴⁰

Medyanın ön saflarında yer alan popülistler kamuoyunu manipüle etmede oldukça etkilidirler. Örneğin Trump medyanın dikkatini çekmek için sürekli takma ad kullanmıştır. Trump başlangıçta ilk adı John Barron'u kullanıyordu. Sırasıyla John Miller ve daha sonra David Dennison'u kullandı. Böylece diğer tüm popülist liderler gibi Trump da medyada yer almak için elinden geleni yapmıştır. Trump'ın Twitter hesabının 2016 seçim kampanyasında da benzer bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir.

³⁹ Tuğçe Erçetin, Emre Erdoğan, "Popülist Liderlerin Başarısını medya Sistemleri Perspektifi ile Karşılaştırma: Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda ve Türkiye", Moment Dergi, C:6 No:1, 2019, s.49

⁴⁰ Yaşa, a.g.e., s.120

Twitter sayesinde “Gerçek Amerikalılar”, kendini “yüz kırk karakterin Hemingway’i” ilan etmiş bir adama doğrudan erişebilirler.⁴¹

Victor Orban her Cuma, Macar radyosunda bir röportaj veriyordu ve Chavez, sıradan insanların arayıp ülkenin başkanına endişelerini anlattığı ünlü program Alo Presidente (Alo Başkan)’nin sunuculuğunu yapıyordu. Bu gösteride başkan bazen seyirciler arasında bulunan hükümet üyelerine doğrudan emirler veriyordu. (Chavez bir defasında savunma bakanına canlı yayında Kolombiya sınırına on tabur tank göndermesini emretmişti.) Tavizler bazen kamerayla duyuruluyor ve gösteri bazen altı saat kadar sürüyordu. Bugün Correra ve Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales bunun gibi televizyon programlarına çıkmaktadır.⁴²

Sosyal medya, popülist liderlerin popülerliğini artırmak için güçlü bir araçtır. Sosyal medya platformları, liderin takipçi kitlesini genişletme ve politikalarını daha etkili bir şekilde tanıtmaya imkân sunar. Popülist liderler, sosyal medyayı algı yönetimi ve propaganda için kullanırlar. İletişim stratejileri aracılığıyla, kendi mesajlarını güçlendirmek ve rakiplerine karşı algı oluşturmak için sosyal medyayı manipüle etme yolunu seçerler. Sosyal medya destekçilerini bir araya getirme ve karşıtlarına karşı kutuplaştırma konusunda etkili bir araçtır. Propaganda ve yanıltıcı bilgiler, sosyal medya aracılığıyla kolayca yayılır. Sosyal medya, popülist liderlerin politikalarını tanıtmaya ve seçim kampanyalarını yürütme konusunda önemli bir rol oynar. Doğrudan halkla etkileşim, destek toplama ve popülerleşme süreçlerinde kilit bir faktördür.

⁴¹ Müller, a.g e., s.53

⁴² Müller, a.e., s. 61

BEŞİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZMİN SEÇMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

5.1. Popülizmin Seçmenler Üzerindeki Etkileri

Popülizmin seçmenler üzerinde etkileri genellikle popülist liderin iletişim tarzı, politikaları ve toplumsal taleplere yanıt verme şekli ile ilişkilidir. Popülist liderler genellikle seçmenlerin güvenini kazanmaya çalışır ve onların endişe ve beklentilerine odaklanır. Buna istinaden, politik süreçlere ve liderlere olan ilgiyi artırmasını sağlar. Çoğunlukla halkın günlük sorunlarına ve taleplerine odaklanarak politikalarını belirlerler. Popülizm, seçmenleri "biz" ve "onlar" kategorilerine ayırarak kutuplaştırdığından, seçmenlerin birbirlerine karşı daha şiddetli bir şekilde ayrılmasına ve politik çatışmalara yol açmasına neden olur. Hali hazırda siyasi partilere veya kurumlara karşı çıkararak siyasi rekabeti kızıştırırlar. Bu sonuç, seçmenler arasında politik çeşitliliği artırır.

Anayasal (liberal) demokratik sistemlerin temel özelliği; yöneticilerin, genel ve eşit oy ilkesine göre düzenli aralıklarla yapılan adil ve özgür seçimlerle belirlenmektedir. Adil ve özgür seçimlerde seçmen tercihlerinin oluşmasında belirleyici faktörler, rasyonel değerlendirmeye dayalı tercihler ve psikolojik faktörlere dayalı tercihler olarak iki grupta incelenebilir. Seçmen ile siyasi alternatif arasındaki ilişkinin kalitesi, seçmenin davranışının rasyonel ya da psikolojik faktörler tarafından şekillendirilmesinden etkilenmektedir. Seçmenin davranışının seçmenin rasyonel değerlendirmesi sonucu oluştuğu durumlarda; Seçmen aktif, parti pasif durumdadır. Seçmenlerin ilgisini çekmesi gereken siyasi bir alternatif; Belirli bir ideoloji çerçevesinde politika üretmek ve tartışarak seçmenle yüzleşmek yerine, seçmenin güncel taleplerini takip etmeli ve seçmenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek politikalar geliştirmelidir. Oy verme davranışının psikolojik faktörler tarafından şekillendiği durumlarda seçmen pasif, siyasi alternatif ise aktiftir; çünkü seçmen ait olduğu partinin

veya adayın politika ve söylemlerini, bu politika ve söylemlerde çelişkiler olsa bile desteklemeye hazırdır.⁴³

Popülist liderler, elitlere karşı duygusal bir bağ oluşturarak seçmenlerin destek ve bağlılığını kazanmaya çalışırlar. Bu hal ve hareketler, liderin halkla daha güçlü bir bağ kurmasına olanak tanır. Popülist liderler genellikle politika ve söylem değişiklikleri getirirler. Basitleştirilmiş mesajlar, doğrudan ifadeler ve radikal politika önerileri, seçmenlerin dikkatini çeker ve destek bulur. Mevcut siyasi sistemi sorgular ve eleştirir. Bu tür davranış şekilleri, seçmenler arasında müesses nizam karşıtı bir tutumu güçlendirir ve popülist liderlere olan desteği artırır.

Popülist liderler dış politikada milliyetçi bir tavır benimserler. Benimsenen bu tutum ve hareketler, seçmenler arasında milliyetçilik ve vatanseverlik duygularını artmasına neden olur. Karar alma süreçlerini hızlandırma ve net politika kararları alma eğiliminde olduklarından, seçmenlerin politika süreçlerine daha hızlı tepki vermelerine neden olurlar.

Popülist iddiaların savunucuları ve özellikle seçimlerde popülist partilere oy veren seçmenler, “korkular” (modernleşme korkusu, küreselleşme korkusu vb.) ve “öfke”, “kızgınlık” ve “hınç” gibi “duygular” üzerinden hareket etmektedir.⁴⁴ Popülist politika ve söylemler, seçmen davranış biçimlerini doğrudan etkilediğinden, seçmenler üzerindeki etkileri de genellikle duygusal, ideolojik ve siyasi faktörlere dayanır. Popülist liderler genellikle seçmenler üzerinde duygusal bağlar kurmaya çalışırlar. Halka doğrudan hitap eden, onların endişelerini paylaşan ve duygusal tepkiler uyandıran söylemler, seçmenler arasında güçlü bağlar oluşturur. Genellikle müesses nizam olarak adlandırdıkları mevcut siyasi elitlere karşı bir tutum benimserler. Bu tarz bir yaklaşım, seçmenler arasında anti-sistem ve müesses nizam karşıtı bir tutumu güçlenmesine neden olur. Popülizm, seçmenleri kamplaştırarak "biz" ve "onlar"

⁴³ Mustafa Çağatay Aslan, “Seçmen Davranışı”, Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları

⁴⁴ Müller, a.g.e., s.27

ayrımını vurguladığından, siyasi kutuplaşmayı artırır ve seçmenleri daha belirgin politik kamplara itilmesine sebep olur.

Popülizm, genellikle karizmatik liderlere odaklanır. Bu tipolojideki liderler, seçmenlerin dikkatini çeker ve liderin kişisel çekiciliği, politik destek kazanmasında önemli bir faktör olarak ortaya çıkar. Popülist liderler, halkın günlük sorunlarına ve taleplerine odaklanmış bir politika belirlerler. Haliyle bu yol, seçmenlerin ihtiyaçlarına daha duyarlı bir politika oluşmasını sağlar. Popülizm genellikle güçlü lider figürlerini vurgular. Seçmenler arasında, güçlü bir liderin ülke için çözüm getirebileceği ve etkili bir şekilde liderlik yapabileceği algısını güçlendirir. Popülist liderler, genellikle milliyetçilik vurgusu yaparlar. İzlenen bu çizgi, seçmenler arasında ulusal birlik ve güçlü bir vatanseverlik duygusu oluşmasına, seçmenleri birbirlerinden daha fazla ayırmasına ve siyasi karşıtlıkları artırmasına yol açtığı gibi, seçmenlerin belirli bir lider veya partiyi destekleme eğiliminde olmalarına da neden olur. Popülist liderlerin karmaşık konuları basitleştirilmiş mesajlarla açıklamaları, seçmenlerin politikaları daha kolay anlamasını sağlar, ancak aynı zamanda politikaların yeterince derinlemesine ele alınmadığı eleştirilerine yol açar.

Psikolojik faktörlerle şekillenen seçmen davranışı söz konusu olduğunda seçmenin belirli bir siyasi tercihe bağlılığı belirleyici olmaktadır. Aidiyetin kaynağı kuşaktan kuşağa aktarılan siyasi bir konum, oy verme alışkanlığı ya da seçmenin doğuştan sahip olduğu ve kimliğinin önemli bir parçası olarak gördüğü uyruk, anadil ve din gibi bir özellik olabilir. Örnek olarak yine parti liderinin "karizmasına" bağlı olarak ortaya çıkan aidiyet duygusu ve seçmenin davranışları ile siyasi liderin söylemleri arasındaki paralellik, psikolojik etkilere bağlı olan seçmen davranışına örnektir. Seçmenin hangi partiye veya adaya hiçbir zaman oy vermeyeceği sorusuna vereceği yanıt bazen seçmenin tercihlerinde belirleyici olmaktadır.⁴⁵

Seçmen davranışının sosyolojik modeline bakıldığında, karar verme aşamasında bireylerin kişisel tercihlerinden ziyade, ait olduğunu hissettiği grubun

⁴⁵ Aslan, "Seçmen Davranışı", a.g.e.

kolektif kararlarını takip etme eğilimi görülmektedir. Böyle bir durum, karar alma mekanizmasını grup kimliğinden uzak bir sınıf yapısının sonucu haline getirdiği gibi, seçmenlerin de mevcut siyasal etkileşimden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Son dönemin trendi olarak görülen popülizmin etkisinin sosyolojik bir model çerçevesinde değerlendirilmesinin uygun olmayacağı unutulmamalıdır. Diğer bir model olan rasyonel seçim ise seçmenlerin tüm girdi ve çıktıları ayrı ayrı değerlendirip bireysel çıkarları/faydaları doğrultusunda karar vermelerini önermektedir. Bu model, tüm seçmenlerin bilgili olduğunu, parti politikaları, ideolojileri ve programlarından haberdar olduğunu varsaymaktadır.⁴⁶

Popülistler halkın sürekli siyasetin içinde olmasını istemezler. Referandum, üzerinde düşünülmüş kararların gerçek vatandaşlar arasında açık tartışmaya sunulmasının bir yolu değildir. Aksine, halkın liderinin halkın gerçek çıkarı olarak gördüklerini bir kimlik meselesi olarak onaylamak anlamına gelmektedir. Halkın siyasete katılmasını istemeyen popülizm oldukça doğru bir önermedir.⁴⁷

5.2. Popülizmin Toplum Kesimleri Üzerindeki Etkileri

Popülizm, toplumu genellikle "biz" ve "onlar" şeklinde kutuplaştırdığından, bu durum, farklı sosyal gruplar arasında gerginlikleri artırarak toplumsal birliğin zayıflamasına neden olur. Haliyle bu hal ekonomik sınıflar arasında çatışma potansiyelini artırır. Popülist liderler, çoğunlukla ekonomik eşitsizliklere vurgu yapar ve "elitler" veya "müesses nizam" olarak adlandırdıkları gruplara karşı bir tavır sergilerler. Farklı sosyal, etnik veya kültürel gruplar arasında gerilimin artmasına zemin hazırlarlar.

Bazıları popülizmin öncelikle kendilerine popülist diyenlerle ilişkilendirilmesi gerektiğine inanmaktadır. 19. yüzyıl Rus Narodniki'ler, Rus

⁴⁶ Didem Doğanılmaz Duman, "Popülist Söylemin Seçmen Davranışlarına Etkisi:Jair Bolsonaro'nun Seçim Kampanyasının İncelenmesi", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 2020, s.197

⁴⁷ Müller, a.g.e., s.47

köylülüğünü idealleştiren ve kırsal komünü totaliter bir siyasi model olarak gören entelektüellerdi. Ayrıca kitlelere siyasi tavsiye ve rehberlik sağlamak için "halka gitme"yi savundular. (Birçok şehirli entelektüel gibi onlar da köylülerin umdukları kadar hoş karşılanmadığını ve aydınların köylülerin sözde "saf yaşam tarzına" dayanan siyasi programının geniş çapta kabul edilmediğini öğrendiler.) 19. yüzyıl sonlarında gözlemcilerinin çoğu Rusya ve ABD'de de Benzer bir dönemde, "popülizm" olarak adlandırılan bir hareketin ortaya çıkmasının arkasında bir neden olması gerektiğine inanıyorlardı. Her iki hareketin de (en azından 1970'lere kadar) köylüler ve çiftçilerle ilişkili olması, popülizmin kırsal alanlarla bir ilgisi olması gerektiği veya popülizmin hızla modernleşen bir toplumda muhafazakâr ve maddi olarak zayıf bir grubun isyan edeceği fikrini gündeme getiriyordu.⁴⁸

Popülizm, genellikle dini ve kültürel değerlere vurgu yapar. Bu tarz bir yaklaşım, toplum içinde belirli dini veya kültürel gruplar arasında destek ve karşıtlık oluşmasına neden olmaktadır. Popülistler medya ve haber algısını şekillendirme eğilimindedirler. Popülist liderler, medya üzerinde etkili bir kontrol sağlamaya çalışarak toplumun haber alma biçimini etkilemeye çalışırlar. Demokratik kurumlara ve süreçlere duyulan güveni zayıflatarak, toplumda demokratik değerlere olan inancın azalmasına neden olurlar. Popülizm, toplumsal muhalefeti ve protestoları teşvik ederek halk, popülist liderlere veya politikalara karşı çıkma eğiliminde olmasını sağlarlar.

Popülist liderler, toplumun belirli bir kesimini diğerlerine karşı mobilize etmeye meyillidirler. Göç konusunu vurgulayarak ulusal kimlik üzerinde etki yapmasını sağlarlar. Göçmenlere karşı çıkma veya "vatanseverlik" vurgusu, toplum kesimleri arasında bölünmelere neden olur. Etnik ve kültürel gruplar arasındaki farklılıkları ön plana çıkartarak, toplum içinde ayrışma ve gerilimlere yol açarlar.

Bazı popülistler, kalabalığın favorilerine özgürce boyun eğme ve hatta kendi egemenliklerini destekleyecek sosyal sınıfları etkili bir şekilde yaratma araçlarına sahip olacak kadar şanslıydılar. Petrol fiyatlarındaki artıştan Chavez önemli ölçüde

⁴⁸ Müller, a.g.e., s.34-35

yararlandı. Orta ve Doğu Avrupa hükümetleri için Avrupa Birliği'nin kaynakları, otoriter Arap hükümetleri için petrolün oynadığı rolün aynısını oynadı. Hükümetler destek satın almak veya vatandaşları susturmak için sübvansiyonları kullanabilir. Ayrıca kendi gerçek insan vizyonuna uygun, rejime sadık bir toplumsal sınıf yaratmayı da başardılar. Chavez, "Bolivarcı Devrim"den büyük fayda sağlayan boliburguesia'yı kurdu. Erdoğan, AKP hükümetinin sağladığı ekonomik kalkınmanın bir sonucu olarak orta sınıfın sürekli desteğinden yararlanmaya devam etmektedir. (Bu orta sınıf, bir yanda Batılı seküler seçkinlerle, diğer yanda Kürtlerle karşı karşıya gelen İslam dininin ideal temsilini temsil ediyor). Macaristan'da Fidesz'in idealleri ekonomik başarı, aile değerleri (çocuk sahibi olanlara devlet yardımı sunulmakta) ve dindarlık ile Orban'ın 'Hıristiyan-millî' kültürüyle uyumlu yeni bir grup inşa etmiştir.⁴⁹

Popülizm demokrasiyi değişikliğe uğratar. İktidar partisi, yeterli çoğunlukla, ülkeyi halkından çalan komünizm sonrası veya liberal seçkinler yerine, "Gerçek Macarlara" veya "Gerçek Polonyalıları" layık kılacak yeni bir anayasa taslağı hazırlayabilir. Bu eski seçkinler, ekonomik liberalizmi, çoğulculuğu ve "açık" toplumları savunmanın yanı sıra temel hakların korunmasında da kesinlikle faydalıdır. Orbán bu nedenle "artık vatan yok, yatırım bölgeleri var" diyerek açık toplumu eleştirebilmektedir. Polonya'da, Alman ekonomik çıkarları sözde "toplumsal cinsiyet ideolojileri" ve anayasayı savunan STK'lar tarafından birbirine bağlanıyor ve bunlara saldırılıyor. Kısacası anti-kapitalizm, kültürel milliyetçilik ve otoriter politikalar birbiriyle yakından bağlantılıdır.⁵⁰

Popülistlerce halka verilen ücret zammı, daha kolay emeklilik gibi vaatlerle değil, demokratik ilkelerin kapsamlı bir şekilde yeniden inşasıyla aşılabılır. Kapitalizmin faydalarının sosyal katmanlara yayılmasına, yeni işler üretilmesine, vatandaşların gelirlerinin odak noktasının, uygulanabilir formlara dönüştürülmesi olmalıdır. Z Kuşağı, kadınlara veya çevresel duyarlılıkları güçlü olan grupların demokrasi yanlısı gruplara, güven duymaları bu faktörlere bağlıdır. Popülist

⁴⁹ Müller, a.g.e., s. 65

⁵⁰ Müller a.e., s.75

olmayanları destekliyorlarsa, siyasi risk karşılığında ne kadar prim aldıkları ve süreçte kendilerini nasıl konumlandıkları açıkça belirtilmelidir.⁵¹

Popülizme karşı karar veren partilerin demokrasiler üzerinde toksik etkileri olan kimlik temelli bölünmeleri önleme sorumluluğu da var. Etnik milliyetçilik, toplumsal barışı koruma riski taşıyan geçmiş zaferlerin süslediği bölücü taktiklerle körüklenmektedir. Vatandaşların bu yaklaşıma gururla karşı çıkması gerekmektedir. Toplumun farklı kesimlerini ırk, etnik köken, din gibi konularda birbirlerinden uzaklaştırmayan, ortak inancı merkeze alan, başarısı için adil rekabet koşullarına, insanların kendilerinin ve toplumlarının gelişmesine katkıda bulunmasına ve "sivil milliyetçiliği" öne çıkaran bir siyasal dille toplumsal uzlaşma perspektifi benimsenmelidir. Burada artan hoşgörüsüzlüğe, toplumlara birleştiren güvenle, karşılık verme sorumluluğu vardır. Vatanseverlik temelinde sağa veya sola kayan seçmenleri bir araya getirecek, dengeli siyasete yönlendirecek stratejilerle demokrasi savunulmalıdır.⁵²

⁵¹ <https://www.perspektif.online/populizm-nereye-kadar/>

⁵² <https://www.perspektif.online/populizm-nereye-kadar/>

SONUÇ

Popülizm terimi, halkın duygu ve taleplerine odaklanan, halk diline indirgenmiş bir politika anlayışını ifade eder. Popülist siyaset tarzında popülistler sistem karşıtı, anti-elitist tavırlar sergileyerek sorunları çözme eğilimindedirler. Ayrıca halkın duygu ve düşüncelerini anlayan, kurtarıcı rol modeli üstlenen bir lider ortaya çıkarılır.

İyi ama basit, bilge ama saf insanlar övülür ve özgüven aşılanır. Aynı zamanda, yozlaşmış ve çağın gerisinde kalmış devlet kurumlarını kontrol edemeyen, beceriksiz ve sözüm ona kamuoyunda başarısızlığa uğrayan elitler günah keçisi ilan edilir. Temsil sürecinin tamamının ve bağımsız kuruluşların hedeflenerek böylece popülist tartışmaya katılanlar demokrasinin araçlarını nasıl kullanacaklarını daha iyi bildiklerini ifade ederler. Bu stratejiler ekonomik popülist uygulamalarla desteklemekte ve popülist bir hükümetin başarısı da güçlenmektedir.⁵³

Bu çalışmada popülizmin siyasetçiler ve popülist liderler üzerindeki etkileri, hitap ettikleri halk üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Liderler halkla duygusal bağlarını kuvvetlendirmek amacıyla, kültürel değerleri, vatanseverlik gibi kavramları vurgulayarak onları etkilemektedirler. Popülist siyasetçiler ve liderler, etkileyici ve duygusal konuşmalarıyla halkla güçlü bir iletişim kurarlar. Arjantin'deki Peron ve Brezilya'daki Vargas örneğinde olduğu gibi, halkın içinden çıkmış, halkın çıkarları için 'uşaktan daha fazla hizmet etme' rolüne bürünen liderler, popülizm için oldukça önemli olmuşlardır. Popülist liderler genellikle siyasi kutuplaşmayı artırma eğilimindedir. "Biz ve Onlar" gibi ayrıştırıcı retorikler kullanarak toplumu bölüp, kendi destekçi tabanlarını güçlendirirler. Bu durum, seçmenleri kendi destekçi tabanlarına daha fazla kenetleyebilir ancak aynı zamanda toplum içinde bölünmelere neden olur ve politik atmosferde gerilimleri tırmandırarak uzlaşma süreçlerini zorlaştırır.

⁵³ Yetkin, a.g.e., s.79

Sonuç olarak başta karizmatik liderler ve siyasetçiler olmak üzere, siyasi partiler veya siyasi hareketler, izledikleri popülist ve kayırmacı politikalar ile kısa vadede başarılı oldukları izlenimi verseler de orta ve uzun vadede, başta devletin demokratik kurumlarını, seçmenleri ve toplumun dinamiklerini etkileyen sorunların derinleşmesine ve kangrene dönüşmesine sebep olmaktadır. Bir Türk atasözünde de belirtildiği üzere “dede koruk yer, torunun dişini kamaşır” misali eskilerin yaptığı yanlış işler yüzünden daha sonraki nesillerde zarar görmektedir. Bu da demokrasinin işlememesine ve bir nevi otoriterleşmeye giden yolun kaldırım taşlarının döşenmesine neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akın, Ahmet Ziya: “Neoliberalizm Etkisinde Sağ Popülizmin Yükselişi: ABD, Macaristan ve Fransa Örnekleri”, **Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi**, C: V, No:1,2019, s. 29-37

Arslantaş, Şenol, Arslantaş, Düzgün: “Avrupa’da Krizler Kısacasında Popülizm Olgusu”, **Siyaset Teorisinde Güncel Tartışmalar**, 2020, s.16

Arslantaş, Şenol: “Vaatler ve Siyaset: Popülist Programın İmkân ve Sınırlılıkları”, Ed. Dr. Selçuk Kahraman, **Siyaset Yazıları**,2022, s.362-363

Aslan, Cemre: “Türkiye’de Siyasal Popülizm: Demokrat Parti ve Adalet Kalkınma Partisi”, Yüksek Lisans Tezi, Kapadokya Üniversitesi, 2023,

Aslan, Mustafa Çağatay: “Seçmen Davranışı”, **Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları**

Aslan, Mustafa Çağatay: “Yeni Sağ”, **Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları**,

Beriş, Hamit Emrah: “Popülizm, **Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları**

Çamurcuoğlu, Gülden: “Çoğunlukçu Demokrasiye Yöneliş Olarak Popülizm”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2019, s. 278

Çarkoğlu, Ali ‘v.d.’: “Popülizm Teorileri Işığında Türkiye’de Popülizmin Tarihsel Gelişimi: Siyasi Partiler Üzerine Bir İnceleme”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C: XXII, No:1, 2022, 330-335

Doğanyılmaz Duman, Didem: “Popülist Söylemin Seçmen Davranışlarına Etkisi:Jair Bolsonaro’nun Seçim Kampanyasının İncelenmesi”, **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, 2020, s.197

Erçetin, Tuğçe, Erdoğan, Emre: “Popülist Liderlerin Başarısını medya Sistemleri Perspektifi ile Karşılaştırma: Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda ve Türkiye”, **Moment Dergi**, C:6 No:1, 2019, s.49

Gergün, Mine, Arslan, Gülçin: “Post-Truth Çağda Popülist Liderler: ABD, Çekya, Macaristan ve Venezuela Liderleri Üzerinden Bir İnceleme”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C: XXV, No:3, 2023, s. 1038-1040

Gevrek, Mert: “Avrupa’da Artan Popülizm: Macaristan ve Polonya Örnekleri”, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, 2020,

<https://www.perspektif.online/populizm-nereye-kadar/> Erişim Tarihi: 31.12.2023

Kalkan, Sefa: “Dünya’da Yükselen Sağ Popülizm: Macaristan’daki Popülizmin Dinamikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2020, s.54

Kaya, Ayhan,” Avrupa’da Popülist Sağın Yükselişi: Karşılaştırmalı Analiz İçin Teorik Araçlar”, **Eleştirel Miras: Avrupa’da kimliklerin gerçekleştirilmesi ve temsil edilmesi (CoHERE). Çalışma Paketi 2. Kritik Analiz Aracı (Critical Analysis Tool, CAT) 1**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016, s.11

Müller, Jan-Werner: **Popülizm Nedir?** Çev. Onur Yıldız, İletişim Yayınları, 2017,

Öner, Selcen: “Avrupa’da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri”, **Euro Politika**, 2018, s.41

Özkan, Fulya: “1950’lerin Popülizm Açısından Bir İncelemesi”, **Journal of Historical Studies**, 2004, s.36

Şahan Göksu, Fatma Birsen: “Sağ ve Sol Popülizm: Fransa Örneği Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020, s. 38-39

Tahincioğlu, Nazlıcan Dilan: “Avrupa’daki Sağ Popülist Partilerin Göçmen Karşıtı Söylemleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kırlareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2020, s.283

Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 31.12.2023

Yaşa, Sinem: “Bir Gündem Analizi Olarak Sosyal Ağ Popülizmi: Türkiye Ne Konuşuyor?”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2021, s.113-120

Yaman, Furkan: “Benjamin Moffitt- Popülizmin Küresel Yükselişi”, Kitap İncelemesi, **Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi**, C: V, No:1, s. 157

Yetkin, Barış: “Popülizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal İletişimi Anlamak” **Erciyes İletişim Dergisi**, C: IV, No:3, 2016, s.74-75

Yılmaz, Aziz Göksal: “Tek Parti Dönemi Halkçılığından Demokrat Parti Popülizmine Geçiş: Türkiye’de Merkez Sağın Oluşum Dinamikleri ve Popülizm”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, 2018